Universiteit
Leiden
The Netherlands

Slecht maal slecht is goed?

Niemöller, B.

Citation
Niemöller, B. (1986). Slecht maal slecht is goed? *Acta Politica*, *21: 1986*(1), 99-101. Retrieved from https://hdl.handle.net/1887/3452639

Version:	Publisher's Version
License:	Leiden University Non-exclusive license
Downloaded from:	https://hdl.handle.net/1887/3452639

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

worden gemaakt, betreffen ook de door Croon en Stouthard gekozen aanpak en kunnen worden beschouwd als een verdere uitbreiding van onze eerdere reactie op hun artikel (zie Niemöller en Van der Eijk, 1985a).

2. Ten onrechte beperkt Nobel zich ten aanzien van theorieën over cognitieve dissonantie tot het werk van Heider, Newcomb en Festinger. Münchs (1972) kritiek op deze theorieën is hier zeer relevant, vooral omdat deze geleid heeft tot veel algemenere theorieën van mentale incongruenties (zie bijvoorbeeld Tazelaar en Wippler, 1981).

3. De door ons voorgestelde methode van respresentatie van links-rechts partijpercepties is een van de weinige waarbij het mogelijk is het gehele patroon van percepties te analyseren. Deze methode bestaat uit het weergeven van de partijen als punten in een n-dimensionele ruimte, waarbij n het aantal respondenten is en de coördinaten de individuele links-rechtspercepties voor de partijen zijn (zie Van der Eijk en Niemöller, 1983: 230-232).

4. Een zeer heldere uiteenzetting over verschillen in design en de daaruit voortvloeiende (ir)relevantie voor bepaalde probleemstellingen, wordt gegeven door Buss (1979). Hij geeft aan wat de consequenties zijn van het variëren van de volgorde van replicatie over respectievelijk individuen, variabelen en tijdstippen. Tevens geeft hij aan hoe, bij een verkeerd gekozen design, regressiemethoden tot misleidende resultaten leiden (p. 53-57).

5. De hier bedoelde analyse maakt gebruik van de ontvouwingsmethode MUDFOLD die is ontwikkeld door Van Schuur (1984). Een eerste en beknopte rapportage van de resultaten is gegeven in Niemöller en Van der Eijk (1985b). Elders zal een uitgebreider verslag van deze analyses worden gepresenteerd.

Slecht maal slecht is goed?

B. Niemöller

Onderzoekers in de sociale wetenschappen zien zich als regel geplaatst voor een in vele opzichten complexe werkelijkheid. Het ligt dus voor de hand, dat versimpeling van die werkelijkheid noodzakelijk is om onderzoek tot een eind te brengen. Een dergelijke vereenvoudiging wordt niet zelden bereikt door terugdringing van het aantal te beschouwen factoren tot een gering aantal essentieel geachte variabelen. Daarnaast neemt men in toenemende mate zijn toevlucht tot het maken van versimpelende assumpties, die de onderzoeker in staat stellen tot een mathematisch model van het te onderzoeken stukje werkelijkheid te komen. Het grote voordeel van zo'n model is dat men zich bij de analyse kan bedienen van vele verworvenheden uit de wiskunde, zodat een niet-ambigue en krachtige redeneertrant kan worden gehanteerd die tot overzichtelijke (mathematische) uitspraken leidt, die vervolgens weer naar de empirie worden 'terugvertaald'. Een eenvoudig voorbeeld van zo'n model is de zogenaamde graph: een verzameling elementen met een daarop gedefinieerde relatie. Heeft men eenmaal het te onderzoeken stukje werkelijkheid als graph afgebeeld, dan kan men vervolgens gebruik maken van het vele dat de graphen-theorie te bieden heeft.

Het is dan ook niet verwonderlijk, dat Van Cuilenburg e.a. (*Acta Politica*, 1985/3) de graphen-theorie te hulp roepen, teneinde de 'betoogstructuur' van teksten te kunnen analyseren. Ter ondersteuning van hun betoog maken zij dankbaar gebruik van de simpele wijze waarop een graph zich laat representeren, namelijk als een verzameling punten en verbindende pijlen. Gelukkig wordt Wittgenstein daarbij niet al te letterlijk gevolgd, want waar de punten van de graph inderdaad de kenobjecten zijn, representeren de pijlen niet de kernzinnen maar de connecties daaruit (p. 307).

Alles is dus voorhanden om, gebruik makend van de rijkdom van de graphen-theorie, tot analyse over te gaan. Uit de door Van Cuilenburg e.a. gegeven 'Schets van netwerktheorie' en de bijbehorende appendix 'Schakels, ketens en totale relaties in formules' blijkt echter, dat daar vooralsnog weinig van de graphen-theoretische mogelijkheden in zijn terug te vinden.

Zeker, de begrippen zijn er wel: er is sprake van schakels en ketens, die elk van een teken c.q. waarde worden voorzien. Of, in graphen-jargon, er is sprake van een gesigneerde c.q. gewaardeerde (multi-)graph met paden van verschillende lengte. Dat waarderen geschiedt daarbij op basis van het transitiviteitsbeginsel, terwijl voorts met behulp van 1e en 2e momenten ook de kwaliteit van schakels en ketens tot uitdrukking wordt gebracht. Het hanteren van dit alles staat echter in het teken van een aantal niet of nauwelijks beargumenteerde assumpties, die in ieder geval tot gevolg hebben dat in de uiteindelijke analyse weinig doorklinkt van beschikbare graphen-analytische kennis.

Bij afwezigheid van discussie over (expliciet gemaakte) assumpties, rijst twijfel over de adequaatheid van de analysemethode als zodanig. Daarbij komen er vele belangrijke en minder belangrijke vragen bij mij op, bijvoorbeeld:

- waarom alle pijlen steeds 'dezelfde kant' oplopen en welke problemen er ontstaan indien zulks niet meer het geval is;
- waarom bij het vaststellen van de 'wisselvalligheid' c.q. 'onstabiliteit' van een keten geen gebruik wordt gemaakt van padalgebra;
- waarom bij het zogenaamde 'inklappen' van een graph geen gebruik wordt gemaakt van bijv. inductie en condensatie;
- waarom bij het bepalen van de kwaliteit van een schakel er zonder meer van wordt uitgegaan dat de relaties additief zijn en niet bijvoorbeeld hiërarchisch of bestaan uit overlappende deeluitspraken;
- waarom zonder meer wordt aangenomen, dat bij het bepalen van de kwaliteit van een keten de simpelste noties uit de balanstheorie volstaan, namelijk dat:

'min' x 'min' = 'plus', maar: 'min' x 'min' x 'min' = 'min'.

Zoals figuur 1 illustreert, voert een dergelijke ketenalgebra al gauw tot problemen, want B&W die in dit voorbeeld één negatieve uitspraak over de krakers doen, zijn daarmee opeens zowel twee maal positief (via VVD resp. PvdA-VVD) als twee maal negatief (via PvdA resp. VVD-PvdA) met het Goede verbonden:

- waarom het (relatieve) belang van een relatie van X naar Y met behulp van de (relatieve) out-degree van X wordt gedefinieerd en het belang van X in de *totale* graph buiten beschouwing blijft. Op deze wijze ontneemt men zich de mogelijkheid gebruik te maken van de in de graphen-theorie ontwikkelde inzichten ten aanzien van de positie van punten en lijnen waarbij het tijdperk van Moreno en Bavelas nu toch wel afgesloten is;
- hoe men meerdere artikelen, al of niet uit eenzelfde krant, met elkaar denkt te vergelijken teneinde tot een min of meer afgerond beeld te komen.

Of, meer in het algemeen: op welke wijze men met het probleem van de 'structurele equivalentie' denkt om te gaan.

Figuur 1

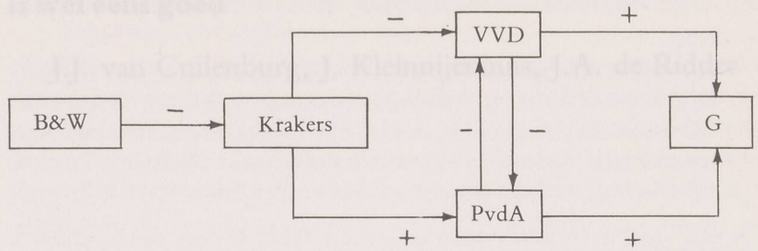

Kortom, de netwerkanalyse van Van Cuilenburg e.a. is terug te voeren tot het berekenen van (gewogen) gemiddelden over schakels en ketens, waarbij wordt aangenomen dat relaties additief respectievelijk multiplicatief zijn. Vooralsnog wekt dit alles de indruk dat met dit model een wel heel grote en onvoldoende beargumenteerde versimpeling wordt geïntroduceerd. Het is daarom zeker niet zo dat, zoals de auteurs beweren ... 'Een andere interessante toepassingsmogelijkheid van de hier beschreven vorm van tekstanalyse gelegen (is) in het construeren van 'kennis-graphen' ten behoeve van politieke besluitvorming' (p. 323).

Wie enigszins op de hoogte is van het gebied van kennis-graphen, weet dat men in die branche aanzienlijk verder is dan hetgeen hier door Van Cuilenburg e.a. wordt aangedragen. Niet omdat men de zaak nodeloos compliceert, maar omdat het ontwikkelen van een methodologie om kennis-graphen uit literatuur, documenten, diepte-interviews etcetera te extraheren, niet gereduceerd kan worden tot 'slecht' x 'slecht' = 'goed'. Gelukkig zijn juist Nederlandse onderzoekers (bijv. het ZWO-project van Hoede en Stokman) bijzonder prominent op dit gebied, zodat het kortsluiten van inzichten voor de hand lijkt te liggen.